

Aankoop Theosofentempel in 1991: uitbreiding van het museumgebouw

In de achtertuin van een woonhuis aan de De Ruijterstraat 67 staat een bijzonder tempelgebouw, ontworpen voor de Theosofische Vereeniging. Het is een ontwerp van de bekende architect Karel Petrus Cornelis de Bazel (1869-1923). Het gebouw dat De Bazel voor de Theosofische Vereeniging in Den Haag ontwerpt is vrij onbekend want het ligt verscholen in het blok woningen eromheen. Alleen bewoners van het huizenblok Laan van Meerdervoort - Zeestraat - Bazarlaan - De Ruijterstraat en de bezoekers van het Museum voor Communicatie kunnen bekend zijn met het tempelgebouw dat er zich in de binnentuin bevindt.

In Europa bloeien tegen het einde van de negentiende eeuw alle mogelijke mystieke bewegingen. Veel kunstenaars zijn lid van die bewegingen of laten zich erdoor inspireren.

Ook De Bazel is vrijmetselaar en sinds 1894 een actief lid van de Theosofische Vereeniging. Kern van de Theosofische leer is het idee dat alle religies eigenlijk één zijn en uit een gemeenschappelijke bron komen; dat er meer, hoewel onzichtbare, werelden bestaan dan de materiële; en dat de mens een geestelijk wezen is dat allerlei incarnaties doorloopt teneinde zich te verenigen met de kosmos.

De leden komen bijeen op de eerste verdieping van een woonhuis aan de De Ruijterstraat 67, dat vanaf 1904 eigendom is van deze Haagse loge. Het groeiende ledental vraagt op zeker moment om een grotere ruimte. In 1913 vraagt de Theosofische Vereeniging aan De Bazel om in de grote achtertuin van het woonhuis een grote tempel te ontwerpen, met twee grote zalen voor ritueel gebruik, een vijftal cursuslokalen en een bibliotheek. Het bouwbudget is fl. 75.000,-. Twee andere esoterische verenigingen dragen bij aan de bouwkosten: de Loge Racoczy van de Gemengde Vrijmetselaarsorde Le Droit Humain en de Templum Rosae Crucis.

De Bazel ontwerpt een westers-esoterisch gebouw op basis van een mengeling van theosofische- en vrijmetselaarsconcepten. Het is een groot gebouw van gewapend beton (heel modern voor die tijd!), met een L-vormige plattegrond. De grote benedenzaal krijgt een cassettenplafond, de bovenzaal krijgt een cilindervormig gewelf. Beide grote zalen worden voorzien van pilaren, waarachter loopgangen. De weg naar de tempel voert de bezoekers via de parterre van het woonhuis door een gangenstelsel naar de zalen.



De Bazel is, zoals veel van zijn tijdgenoten, niet alleen bouwkundige. Hij houdt zich ook bezig met het ontwerpen van meubels en gebruiksvoorwerpen.

Voor de Theosofische Vereniging ontwerpt De Bazel niet alleen het gebouw maar ook de glas-in-loodramen, de lampen, het meubilair en de rituele voorwerpen. Het is daardoor te zien als een 'Gesamtkunstwerk'. In 1916 wordt het gebouw ingewijd.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog wordt het pand door de bezetter in beslag genomen en als opslagplaats gebruikt. Vanaf 1947 zijn er weer logebijeenkomsten. In de jaren '60 worden niet alleen ruimtes verhuurd aan andere vrijmetselaarsloges en rozekruisersorganisaties, maar ook aan tal van andere verenigingen die bijeenkomsten willen organiseren. Het gebouw heeft hoge onderhoudskosten, en er is een teruglopend ledental. In 1992 verhuizen de Haagse Theosofenloge en loge Rakoczy naar de Laan van Meerdervoort 1A.

Het tempelgebouw wordt in 1991 verkocht ten behoeve van 'de burens': het PTT Museum (nu het Museum voor Communicatie, toen nog bedrijfsmuseum van Koninklijke PTT Nederland).



KPN laat het pand volledig opknappen en er wordt op twee verdiepingen een verbinding gemaakt met het naburige museum pand.

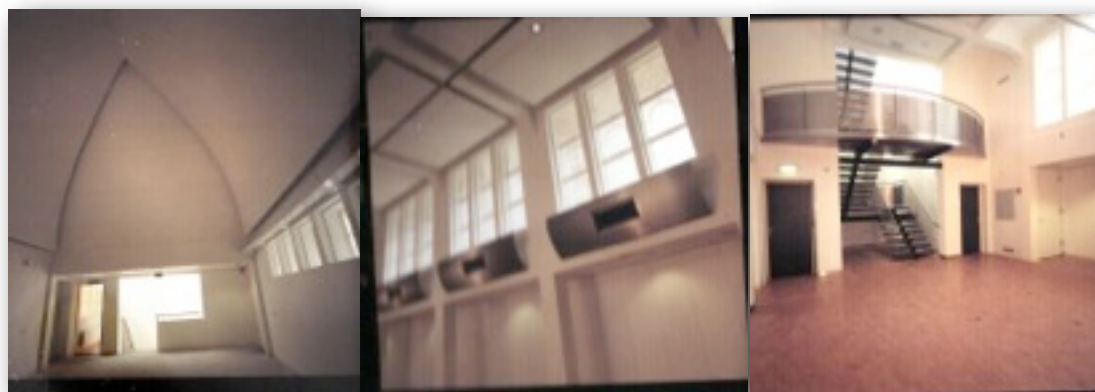
De keuze voor buitenisolatie (steenwol) zal het gebouw bijna tien centimeter 'opdikken'. De grauwe grindbetonnen afwerklaag, aangetast door klimop, wordt vervangen door een okergele putz. Uit overlevering blijkt dat De Bazel zelf graag een okergele kleur had toegepast.



Deze kleurstelling wordt in het gebouw ook gekozen voor het marmoleum van de vloeren en het schilderwerk. Er moet een balans worden gezocht tussen verantwoorde architectuur, esthetische en museale eisen en technische noodzakelijkheden.

De terrazzo trap wordt in ere hersteld. Het cassettenplafond verschijnt onder zachtboard platen.

De deels verdwenen 'roede indeling' (kleine ruitjes) wordt overal weer toegepast. De glas-inlood-ramen, niet geschikt voor dubbele beglazing, worden vervangen door twee lagen veiligheidsglas, met ertussen in folie, het oorspronkelijke motief, gecombineerd met gezandstraalde velden. De grote zalen hebben een nagalmtijd van 6 a 7 seconden. Er wordt akoestisch materiaal verwerkt in het tongewelf: gekromde glaswolplaten die het gewelf visueel extra visualiseren. In de isolatie van de leidingen van de centrale verwarming blijkt asbest verwerkt. Vloeren van flinterdun gewapend beton vragen om nieuwe afdekklagen. Voor de klimaatbeheersing worden kilometers kabel, honderden meters luchtbehandelingkanalen en dikke pakken geluids- en warmte-isolatie geïnstalleerd. Er komen varioroosters die warme lucht laag in blazen en koude lucht hoog.



In de opnieuw ingerichte binnentuin wordt een bronzen beeld van Per Kirkeby geplaatst.



Het Museum voor Communicatie heeft de twee grote zalen slechts een zestal jaren gebruikt als tentoonstellingsruimte. De aftrap is er in 1994 met een grote tentoonstelling met kunstwerken van de Dienst Kunst & Vormgeving van PTT. Daarna volgen andere grote tentoonstellingen.

Sinds 2000 worden de ruimtes in het tempelgebouw aan diverse partijen verhuurd ten behoeve van allerlei evenementen. Naast de twee grote zalen bestaat de evenementenlocatie uit nog zes kleinere multifunctionele zalen. Hier biedt het museum uitgebreide mogelijkheden voor congressen, diners, trainingen, vergaderingen en presentaties.

